

Arthur van Schendelstraat 696
3511 MJ Utrecht
Postbus 9022
3506 GA Utrecht

+31(0)30 231 34 31
office@rutgers.nl
www.rutgers.nl
www.rutgers.international

BIC ABNA NL 2A
IBAN NL18 ABNA 0496 3238 22
KvK 41193594

Utrecht, maart 2016
Auteur: Hanneke de Graaf

© Rutgers 2016

**Resultaten onderzoek Rutgers
i.s.m. het NOS Jeugdjournaal
2016
Samenvatting**

Hoe denken kinderen van 9 tot en met 12 jaar over seks?

Samenvatting van een onderzoek onder kinderen en hun ouders

Hanneke de Graaf

Samenvatting

Aanleiding

Van maandag 14 maart tot en met vrijdag 18 maart 2016 vindt voor de 11^e keer de Week van de Lentekriebels plaats, dat wordt georganiseerd door Rutgers, kenniscentrum seksualiteit i.s.m. GGD-en. Tijdens deze projectweek wordt er op basisscholen in groep 1 t/m 8 elke dag een les gegeven over relaties en seksualiteit. Ook ouders worden hierbij betrokken, meestal door middel van een ouderavond. Voor de lessen relationele en seksuele vorming maken scholen gebruik van het lespakket Relaties & Seksualiteit en andere ondersteunende materialen. Ook is er informatie beschikbaar voor ouders om hen te helpen bij de seksuele opvoeding. In al deze producten en materialen maakt Rutgers gebruik van cijfers over de seksuele ontwikkeling van kinderen. Ouders willen graag weten wat 'normaal' is op welke leeftijd en wanneer je er met kinderen over moet praten. En scholen willen hier met de seksuele vorming bij aansluiten.

Onze kennis van de seksuele ontwikkeling van kinderen op de basisschool is tot nu toe echter beperkt. Wat we hier tot nu toe van weten, komt vrijwel uitsluitend uit indirect onderzoek: onderzoek onder ouders (waar hen gevraagd wordt wat zij bij hun kinderen zien) of onderzoek onder jongeren of volwassenen (waarbij hen gevraagd wordt naar de kindertijd). Dergelijk onderzoek heeft beperkingen, want ouders zien niet alles, en jongeren of volwassenen herinneren zich niet meer alles. Het is daarom belangrijk om onze kennis van de seksuele ontwikkeling van kinderen te toetsen bij de doelgroep zelf. Dit helpt ons om onze producten nog beter aan te laten sluiten bij de doelgroep. Rutgers voert dit onderzoek uit, in samenwerking met het NOS Jeugdjournaal.

De vragen

Het onderzoek gaat over hoe kinderen van 9 tot en met 12 jaar denken over verliefdheid, puberteit en seksualiteit. En hoeveel hun ouders van hun kinderen weten op dit gebied. Zowel de ouders als de kinderen hebben een korte digitale vragenlijst ingevuld, met vragen over opvattingen (over bloot zijn, over homoseksualiteit), gevoelens (als ze iets horen over seksualiteit, als ze er met anderen over praten, of als ze seksueel getinte beelden zien in de media), interesses, praten over seks (met ouders, vrienden en op school), kennis en ervaring (met verliefdheid, verkering, zoenen en seks in de media).

De steekproef

Ouders en kinderen zijn geworven via het internetpanel van NoTies, waar het jeugdjournaal vaker mee samenwerkt. Ouders kregen hierbij eerst een vraag naar geloof – omdat we wilden controleren of gelovige ouders minder vaak mee zouden doen dan niet gelovige ouders – en daarna uitleg over het onderzoek en de vraag of ze mee wilden doen met hun kind. Van de ouders die een uitnodiging hebben gehad, hebben er 1366 de vraag naar religie ingevuld. Van deze ouders heeft 86% (N=1168) zelf de vragenlijst ingevuld. De ouders die wel en niet mee wilden doen, verschilden niet van elkaar wat betreft religieuze achtergrond. Uiteindelijk hebben 954 kinderen de vragenlijst ingevuld (82% van het aantal ouders).

Meer moeders (71%) dan vaders (29%) hebben de vragenlijst ingevuld. Er deden ongeveer evenveel jongens (49%) als meisjes (51%) mee. De ouders waren gemiddeld 41,8 jaar oud, de kinderen gemiddeld 10,6 jaar. Van de ouders geeft 53% aan niet gelovig te zijn, 18% is rooms katholiek, 13% is protestants, 11% heeft een ander christelijk geloof, 2% is islamitisch en 3% heeft een andere

geloofsovertuiging of levensbeschouwing. Dertien procent van de ouders is laag opgeleid, 49% midden en 38% hoog.

Hoe voelt het als je iets hoort of ziet over seks?

De meeste kinderen vinden het 'gewoon', 'grappig' of 'raar' om iets te horen of te zien wat met seksualiteit te maken heeft. Ouders schatten de gevoelens van hun kinderen behoorlijk goed in: kinderen zeggen iets vaker 'leuk' of 'gewoon' dan ouders denken, en ouders denken iets vaker dat hun kind het 'interessant' of 'grappig' vindt. Er zijn weinig verschillen naar geslacht en leeftijd. Jongens vinden het wel iets vaker 'leuk' en meisjes iets vaker 'raar' of 'vies' om iets te horen of te zien wat met seksualiteit te maken heeft.

Tabel 1 Hoe vind je het om iets te horen of te zien wat met seksualiteit te maken heeft? (%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Leuk	12△	7	10	6	10	12	6	9△
Gewoon	29	31	32	25	30	33	17	30▲
Vervelend	8	9	5	9	9	9	8	8
Spannend	21	18	16	18	24	18	18	19
Interessant	20	17	17	18	18	19	25△	18
Grappig	27	22	24	23	24	25	29	23
Raar	28	37△	30	37	34	30	29	33
Saai	5	4	5	5	6	4	4	5
Vies	15	20△	18	22	17	15	21	19
Weet ik niet (alleen ouders)							3	-
Anders, namelijk	4	3	3	6	3	2	5	4

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Homoseksualiteit

Kinderen maken duidelijk onderscheid tussen homo- en heterostellen die elkaar zoenen. Twee procent van de kinderen vindt het (helemaal) niet goed als een jongen en een meisje elkaar zoenen, 16% vindt het (helemaal) niet goed bij twee meisjes en 20% bij twee jongens. Er zijn weinig verschillen naar geslacht of leeftijd van het kind. Ouders schatten de houding ten aanzien van zoenende homostellen van hun kind negatiever in dan dat de houding van het kind zelf is. Van de ouders denkt 25% dat hun kind het zoenen van twee meisjes zal afkeuren en bij twee jongens is dat 30%.

Tabel 2 (Helemaal) niet goed vinden dat....(%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Een jongen en een meisje met elkaar zoenen	3	2	2	3	1	3	6▲	2
Twee meisjes met elkaar zoenen	18	14	19	13	17	15	25▲	16
Twee jongens met elkaar zoenen	23	17	23	17	22	19	30▲	20
Iemand uitschelden voor homo	86	89	82	90	88	89	89	88
Twee meisjes verliefd zijn op elkaar	17	13	17	14	16	13	19	15
Twee jongens verliefd zijn op elkaar	20	14	19	17	18	16	22	17

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Bloot

Geslacht speelt een belangrijke rol bij de houding tegenover naaktheid. Jongens vinden het vaker dan meisjes goed dat hun vader ze bloot ziet en het zelfde geldt voor broertjes, klasgenoten en teamgenoten op de sportclub. Meisjes hebben er minder moeite mee als hun zusje of goede vriendinnen ze bloot zien. Er is ook een duidelijk verschil zichtbaar tussen vader en moeder. Van de moeder vinden zowel jongens als meisjes het doorgaans goed als zij ze bloot ziet. Bij de vader willen meisjes dit vaak liever niet of echt niet. Kinderen vinden het steeds minder vaak goed dat iemand ze bloot ziet naarmate ze ouder worden. Dat geldt eigenlijk voor alle personen: binnen en buiten het gezin. Ouders schatten de houding ten aanzien van naaktheid van hun kind binnen het gezin goed in,

maar buiten het gezin schatten ouders de houding van hun kind minder preuts in dan in werkelijkheid het geval is.

Tabel 3 Wie mag jou in je blootje zien? % dat dit goed vindt

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Vader	75▲	56	74	75	65	49	67	66
Moeder	78	81	88	87	78	68	82	81
Broer(tje)	39▲	25	38	33	35	22	36	32
Zus(je)	26	35▲	38	36	31	20	33	31
Goede vrienden of vriendinnen	15	24▲	26	24	19	14	25△	21
Klasgenoten	11▲	6	12	9	9	5	13▲	9
Teamgenoten op de sportclub	30▲	15	25	24	23	18	27△	22
Mensen die ik niet ken (zwembad/strand)	3	2	4	2	4	1	5△	3

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Verliefd en verkering

Van de kinderen is 57% wel eens verliefd geweest en heeft 44% wel eens verkering gehad. Jongens en meisjes verschillen hierin nauwelijks van elkaar, en er zijn ook opvallend weinig verschillen naar leeftijd. Er lijken zelfs minder 12-jarigen dan 9-jarigen op dit moment verkering te hebben. Kinderen spelen vooral met degene met wie ze verkering hebben, ze doen samen leuke dingen en ze whatsappen. Naarmate kinderen ouder worden, wordt er minder gespeeld en meer gewhatsapt en geknuffeld met de verkering. Ouders geven – logischerwijs – vaker aan dat ze niet weten of hun kind verliefd is geweest, verkering heeft gehad of gezoend heeft. Bij verkering en zoenen geven ouders ook minder vaak aan dat hun kind hier ervaring mee heeft, dan dat in werkelijkheid het geval is. De groep kinderen die gezoend heeft is echter heel klein. Met de (laatste) verkeringspartner wordt wel meer geknuffeld en gekust dan ouders denken.

Tabel 4 Ervaring met verliefdheid, verkering en zoenen (%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Verliefd geweest	55	60	55	58	59	58	54	57
Verkering gehad	45	44	36	50	44	47	36	44▲
Nu verkering	31	31	34	36	30	26	29	31
Getongzoend	7△	4	3	4	6	7	1	5▲
Wat doe/deed je met je verkering?								
Spelen	70△	61	71	77	62	55	70	66
Samen leuke dingen doen	50	47	41	50	50	50	42	48
Elkaars hand vasthouden	25	21	17	23	25	25	20	23
Whatsappen	35	37	11	24	44	53	35	36
Knuffelen	24	23	14	23	21	32	12	23▲
Kusjes geven	22	18	14	21	19	23	13	20△
Tongzoenen	3	2	1	2	3	4	1	3
We doen niet zoveel samen	17	20	26	17	21	14	19	19
Anders namelijk	5	5	6	4	5	5	3	5△

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Kennis

Over het algemeen zijn kinderen best goed op de hoogte van voortplanting, puberteit en seksualiteit. Vrijwel alle kinderen weten wel dat jongens ook verliefd kunnen worden op jongens, hoe baby's ontstaan en worden geboren, en wat ongesteld zijn is. De moeilijkste stellingen gingen over de puberteit: 'In de puberteit gaan jongens eerder groeien dan meisjes', 'Een natte droom is een droom waarin je veel hebt gezweet' en 'Vanaf haar eerste ongesteldheid kan een meisje zwanger worden'. Wellicht is dit voor jonge kinderen nog wat ver van hun bed, want het is met de kennis van deze thema's bij 12-jarigen een stuk beter gesteld dan bij 9-jarigen. Meisjes weten vaker het antwoord op vragen over ongesteldheid, voortplanting en homoseksualiteit, terwijl jongens vaker het antwoord weten op vragen over piemels en natte dromen. Ouders onderschatten de kennis van hun kinderen

op een heel aantal thema's: kinderen hebben het dan vaker goed, dan dat ouders denken dat hun kind dat weet.

Tabel 5 Kennis: Correct aangeven of de stelling waar of niet waar is (%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Een jongen kan alleen verliefd worden op een meisje	79	90▲	77	86	86	88	85	85
Als een eitje en een zaadje in de buik van een vrouw bij elkaar komen, kan een baby ontstaan	81	87	75	82	89	88	81	83
Een baby komt door het poepgaatje van de moeder naar buiten	77	85▲	77	78	83	86	78	81
Als een meisje ongesteld is, komt er bloed uit haar vagina	67	90▲	65	76	86	85	76	78
Op televisie worden mensen vaak mooier gemaakt dan zij in het echt zijn	70	77▲	63	73	77	78	68	72▲
Mensen hebben alleen seks als ze een kindje willen	69	71	53	66	73	84	63	69▲
In de puberteit krijgen jongens een grotere piemel	78▲	54	59	62	67	73	57	65▲
Een vrouw kan zwanger raken als ze met een man in bad gaat	61	65	52	60	69	69	56	62▲
Vanaf haar eerste ongesteldheid kan een meisje zwanger worden	40	63▲	37	46	57	63	43	52▲
Een natte droom is een droom waarin je veel hebt gezweet	48▲	42	24	36	50	64	22	43▲
In de puberteit gaan jongens eerder groeien dan meisjes	35	48▲	31	37	43	52	37	41

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Motieven

Naarmate kinderen ouder worden kunnen ze meer verschillende redenen noemen dat mensen seks hebben. Er zijn opvallend weinig verschillen tussen jongens en meisjes. Ook schatten ouders de ideeën van kinderen over motieven over het algemeen vrij goed in.

Tabel 6 Waarom hebben de meeste mensen seks, denken kinderen? (%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Omdat ze verliefd zijn	50	48	41	45	57	55	51	49
Omdat ze van elkaar houden	57	60	50	55	66	65	58	59
Omdat ze getrouwd zijn	28	25	22	26	27	32	31△	27
Omdat ze kinderen willen	49	53	44	51	57	53	45	51△
Omdat ze het fijn vinden	44	44	33	41	47	58	38	44
Weet ik niet	8	5	10	7	5	2	-	6
Om een andere reden, namelijk	1	1	0	0	2	1	3△	1

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Denken over verliefdheid, puberteit en seksualiteit

Kinderen denken vooral veel na over verliefdheid en verkering, en daarnaast ook over hoe een lichaam eruit ziet of verandert in de puberteit of over hoe baby's ontstaan en geboren worden. Ze denken nog niet zoveel over wat seks is, condooms, wensen en grenzen en seks in de media. Meisjes denken over vrijwel alle onderwerpen vaker na dan jongens en over een aantal onderwerpen (verkering, hoe je lichaam verandert, wat seks is, wensen en grenzen bij verkering, condooms en seks in de media) denken oudere kinderen vaker na dan jongere kinderen. Ouders denken over het algemeen vaker dat hun kinderen wel eens over deze thema's nadenken, dan dat kinderen aangeven dat te doen. Mogelijk denken ouders langer terug, en kunnen ze zich herinneren dat hun kind hier wel eens vragen over heeft gehad, terwijl kinderen meer in het 'nu' leven.

Tabel 7 Denk je wel eens na over....(%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Verliefdheid	63	83▲	68	76	74	77	77	73
Verkering	57	74▲	54	67	72	70	69	65
Hoe je lichaam verandert in de puberteit	43	60	33	53	58	65	66▲	52
Hoe een baby ontstaat of wordt geboren	42	57	50	53	50	46	66▲	50
Hoe een jongenslichaam of meisjeslichaam eruit ziet	50	48	45	47	50	54	66▲	49
Wat je wel en niet wilt doen als je verkering hebt	39	53▲	32	50	50	53	44	46
Wat vrijen of seks is	44	44	35	47	45	51	59▲	44
Of jongens ook verliefd kunnen worden op jongens, en meisjes op meisjes	33	45▲	35	43	40	39	52▲	39
Seks op televisie, internet of mobiel	30	25	17	29	28	35	42▲	27
Wat een condoom is	33	22	11	22	27	36	35▲	24

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Praten

De onderwerpen waar kinderen veel over denken, zijn over het algemeen ook de onderwerpen waar ze het wel eens met hun ouders, vrienden of op school over hebben. Het meest praten ze over deze thema's met hun ouders.

Voor de meeste thema's geldt dat ze hier in tweede instantie les over krijgen op school, en er het minst over praten met vrienden. Verliefdheid en verkering zijn uitzonderingen op de regel: daar wordt meer over gepraat met vrienden dan dat ze hier op school les over krijgen. Er zijn niet veel verschillen naar geslacht, maar die wijzen wel allemaal in dezelfde richting: meisjes praten hier vaker over dan jongens.

Over de meeste onderwerpen wordt ook vaker gepraat naarmate kinderen wat ouder zijn. Over het algemeen zijn de verschillen tussen de rapportage van de kinderen en de percepties van de ouders klein, maar kinderen zeggen wel van verschillende thema's iets vaker dat ze hier met niemand over gepraat hebben, en iets minder vaak dat ze het hier met de ouders over gehad hebben.

Tabel 8 Praten over verliefdheid, puberteit en seksualiteit (%)

	Met niemand over gepraat	Met ouder(s) over gepraat	Op school les over gehad	Met vrienden over gepraat
Verliefdheid	17	66	23	36
Hoe een baby ontstaat of wordt geboren	23	59	33	11
Verkering	24	58	15	36
Dat jongens ook verliefd kunnen worden op jongens en meisjes op meisjes	28	57	27	15
Hoe een jongenslichaam of meisjeslichaam eruitziet	30	48	33	15
Hoe je lichaam verandert in de puberteit	30	49	33	15
Dat anderen niet aan je piemel of vagina mogen zitten als je dat niet wilt	31	59	25	7
Wat vrijen of seks is	33	48	29	15
Wat een condoom is	50	29	23	13
Seks op televisie, internet of je mobiel	54	30	15	14

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Anvullende analyses wijzen uit dat praten over seks met de ouders en op school les hebben gekregen over deze thema's samenhangt met kennis van voortplanting, puberteit, diversiteit en seksualiteit. Na controle voor leeftijd, wordt tussen praten met de ouders en kennis een significante correlatie gevonden van .33 ($p < .001$). Tussen les krijgen op school en kennis is de correlatie .21 ($p < .001$).

Willen ze er wel over praten?

Kinderen vinden het vooral 'gewoon' om over verliefdheid, puberteit en seksualiteit te praten. Met ouders en op school erover praten vinden ze ook wel 'raar', met vrienden ook 'grappig'. De groep die het vervelend vindt is erg klein.

Tabel 9 Gevoelens bij praten over seks met ouders, vrienden en school (%)

	Met ouders		Tijdens lessen op school		Met vrienden	
	Jongen	Meisje	Jongen	Meisje	Jongen	Meisje
Leerzaam	10	11	12	16▲	2	2
Gewoon	43	44	24▲	17	25	26
Vervelend	10	8	10	8	5	4
Spannend	5	6	7	11	8	12▲
Raar	16	22▲	18	18	9	14▲
Grappig	7▲	3	12	11	24	21
Ik heb het hier nooit over	10▲	6	18	19	29p	22

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Kinderen willen informatie vooral op de traditionele manier krijgen: van hun ouders, of van school. Dat geldt voor zowel jongens als meisjes en voor jonge en oudere kinderen. Kinderen vinden het vaker leerzaam en minder vaak spannend dan hun ouders denken om over dit onderwerp te praten met hun ouders of op school. Ze geven aan de andere kant ook vaker aan dat ze geen behoefte hebben aan informatie, dan hun ouders denken.

Ouders geven vaker aan dat ze altijd antwoord geven op vragen dan dat kinderen zeggen (niet in Tabel). Van de ouders zegt 71% dat ze dit altijd doen, tegenover 52% van de kinderen. Kinderen zeggen wat vaker dat ze soms wel, soms niet antwoord krijgen (31%, tegenover 22% van de ouders).

Tabel 10 Manier waarop kinderen het liefst informatie krijgen (%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Wil hier geen informatie over krijgen	22	19	26	21	18	16	13	20▲
Wil dat vader of moeder hier uit zichzelf iets over vertelt	36	44△	42	44	38	35	42	40
Wil dat vader of moeder antwoord geeft op vragen	48	53	50	52	46	53	47	50
Wil dat vader of moeder een boekje of folder geeft	10	11	7	11	11	13	11	11
Wil hier op school les over krijgen	22	25	15	24	26	30	18	24△
Wil dit van vriend(inn)en horen	10	16△	9	13	15	16	14	13
Wil dit van mijn broer of zus horen	3	5	2	4	4	5	5	4
Wil dit zien op televisie	10	15	9	14	13	15	11	13
Wil dit zelf opzoeken op internet	14	12	11	11	14	15	12	13

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Internet

Een op de acht kinderen zoekt wel eens informatie over seksualiteit op internet. Een op de drie ouders geeft aan niet te weten of hun kind dat doet (niet in Tabel). Kinderen krijgen maar heel zelden het verzoek om iets bloots te laten zien, maar een aanzienlijke groep (40%) ziet wel bloot op televisie of internet. Ze zien dan vooral foto's en filmpjes van blote mensen, minder vaak foto's en filmpjes van seks.

Hoewel we expliciet hebben aangegeven dat we beelden bedoelen waarop geslachtsdelen te zien zijn, lijkt het er bij de open antwoorden ook wel op dat ze hier soms ook televisieseries of films mee bedoelen waar blote mensen of vrijscènes in voorkomen.

Tabel 11 Seksueel getinte ervaringen op internet (%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Foto's van blote mensen gezien	24	23	22	22	21	30	29△	24
Filmpjes van blote mensen gezien	23▲	16	17	16	23	23	19	20
Foto's van mensen die seks hebben gezien	6	5	2	2	8	10	5	6
Filmpjes van mensen die seks hebben gezien	9	10	5	9	11	14	8	10
Eén van bovenstaande gezien	42	37	36	37	42	45	42	40
Zoekt wel eens online informatie over seksualiteit	13	10	6	11	16	15	8	12▲
Kreeg wel eens de vraag om online iets bloots te laten zien	1	2	0	2	2	1	2	2

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Meestal zien kinderen seksueel getinte beelden, omdat iemand anders ernaar kijkt, of zoeken ze iets anders en komen ze deze beelden per ongeluk tegen. Ook komt het nogal eens voor dat deze beelden als pop-up verschijnen. Veel kinderen vullen hier een 'anders, namelijk' antwoord in, meestal dat ze deze beelden in een film, serie, of op televisie hebben gezien. Hier wordt ook wel aangegeven dat de beelden werden doorgestuurd door een leeftijdsgenoot, bijvoorbeeld op Whatsapp.

Tabel 12 Manier waarop kinderen in contact kwamen met seksueel getinte beelden(%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Ik heb ze zelf opgezocht	9	5	6	9	5	9	8	7
Iemand anders keek ernaar en toen zag ik het ook	29	25	30	30	30	19	28	27
Iemand anders had gezegd dat ik naar die website moest gaan	4	5	3	6	5	2	4	4
Ik zocht iets anders, en toen zag ik dit ineens	18	25	25	21	22	17	21	21
Deze plaatjes verschenen zomaar in het scherm (pop-up)	11	10	9	10	11	12	12	11
Weet ik niet (alleen ouders)	-	-	-	-	-	-	7▲	-
Op een andere manier, namelijk	15	18	12	11	16	25	21	16

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Kinderen vinden seksueel getinte beelden vooral 'raar' (en zeggen dat vaker dan ouders denken). Ook opvallend is dat, van de ouders die weten dat hun kind dit gezien heeft, een op de tien niet weet hoe de kinderen dit ervaren hebben.

Tabel 13 Beleving van seksueel getinte beelden (%)

	Jongen	Meisje	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	Ouders	Kinderen
Leuk	3	2	1	4	1	4	1	3
Gewoon	14	17	18	14	13	17	14	15
Vervelend	9	11	7	6	17	9	10	10
Spannend	16	11	13	16	13	12	13	14
Raar	35	43	43	42	32	40	26	39▲
Grappig	18	11	15	10	19	13	19	15
Weet ik niet	-	-	-	-	-	-	10▲	-
Anders, namelijk	4	5	2	7	4	4	5	4

△ = Zeer klein significant verschil, ▲ = Minstens klein, significant verschil

Conclusie

De resultaten laten zien dat kinderen met verschillende aan seksualiteit gerelateerde thema's al volop bezig zijn. Vooral verliefdheid en verkering heeft hun interesse, maar ook voortplanting, veranderingen in de puberteit en verschillen tussen jongens en meisjes. Van de kinderen is 57% wel eens verliefd geweest en heeft 44% wel eens verkering gehad. Kinderen zijn over het algemeen goed op de hoogte van voortplanting en lichamelijke veranderingen in de puberteit. Ouders zijn over het

algemeen goed op de hoogte van wat er speelt bij hun kinderen: wat ze weten, vinden, voelen en meemaken.

Ouders zijn voor kinderen ook de belangrijkste informatiebron: ze praten het liefst met hun ouders over deze thema's en willen graag dat ouders antwoord geven op vragen of dat ouders hierover uit zichzelf iets vertellen. School komt op de tweede plaats. Een grote meerderheid van de ouders zegt altijd antwoord te geven als hun kind een vraag stelt, terwijl maar de helft van de kinderen dit zo ervaart. Het is belangrijk dat ouders zich hier bewust van zijn en meer ingaan op vragen van kinderen of het onderwerp zelf ter sprake brengen. Niet alle thema's rond seksualiteit komen thuis of op school aan bod. Zo praat 49% van de kinderen met hun ouders over hoe je lichaam verandert in de puberteit en heeft 33% er les over gehad op school. Van de kinderen zegt 59% met hun ouders te praten over seksuele grenzen en 25% heeft er op school les over gehad.

Kinderen komen tegen het einde van de basisschool in de puberteit, worden verliefd en komen in aanraking met seksueel getinte beelden in de media. Het is belangrijk om hen hier op voor te bereiden. Daarnaast zijn seksualiteit en seksuele diversiteit in Nederland sinds 2012 in de kerndoelen opgenomen voor het basisonderwijs. Scholen zijn dus verplicht hier aandacht aan te besteden, maar wel vrij om hier zelf invulling aan te geven. Van de kinderen geeft echter slechts 27% aan dat zij op school les hebben gehad over seksuele diversiteit. Als ouders er niet met hun kinderen over praten, blijft de school de belangrijkste plek. Wij roepen scholen en ouders op om hier samen mee aan de slag te gaan. Scholen kunnen ouders ondersteunen bij de seksuele opvoeding door bijvoorbeeld ouderavonden te organiseren. Dit onderzoek bevestigt de noodzaak hiervan.